

"ותן חלקנו בתורתך" ירושלים - מרכז התורה בישראל

1 ירושלים כולה מקדש

כמובן בכל המדרגות שבארץ, מופיעה לעילא ולעילא העלינויות של ירושלים.

ירושלים היא עיר הבירה שלנו, עיר הבירה של "נצח ישראל"¹⁰, עיר הבירה של הממלכה שלנו, של המדינה שלנו. כל הפטופטים וכל הקשקשים של הגויים על בינואם ירושלים, הם דברים בטלים שאינם חשובים ואינם מושנים דבר. כמובן, כל תקפה של ירושלים היא בכך

שהיא מרכז המדינה שלנו, ועל ירושלים זאת שהיא בירת המדינה שלנו, יש הגדרה מיוחדת של הרמב"ם. במקומות אחרים הוא מגדיר להלכה את עליונותה של ירושלים: "ירושלים היא מקדש". את הביטוי מדינה ומקדש, תופס הרמב"ם תפיסה כואת שירושלים היא מקדש. ירושלים היא בירת המלוכה, בירת המדינה, והיא מקדש, היא כולה בית מקדש. כמובן, יש מדרגות בבית המקדש, והמון נקודות מצטרפות.

10 נאמר דבר פשוט יותר. אנו נוהגים להלכה מומן קדמונים כסדר התפילה ליפול נפילת אפיים רק במקום שיש ספר תורה. דין זה המוזכר בשולחן ערוך, ב'משנה ברורה' ובשאר מפרשים נכון בכל ארץ ישראל. אך נהוג מקדמת דנא, שכירושלים אין צורך בספר תורה. כך נקבע שירושלים היא מקום נפילת אפיים. ירושלים כולה מקדש וכולה ספר תורה. כל שטח ירושלים - ארון הקודש, כל שטחה של ירושלים - מקדש.

יש יחס מיוחד לירושלים, היא מלכות, היא מקדש והיא ארון ד'. בגמרא, ירושלים נקראת שמו של הקדוש ברוך הוא. "שם העיר מיום, ד' שמה"¹¹. ירושלים היא מלכותית מדינית והיא עצמיות אלוהית.

מגיעים משנה לשנה ואפילו מיום ליום, וצריך להכיר את החגיגות הזאת. צריך מפעם לפעם להתבונן בחגיגות הזאת. באושר הזה ובזכות הזאת. הגענו למצב הזה של שלמות: "נהלת בעזר אל נזה קדש"¹². הגענו לזה שהתאחדנו, התחיינו, התדבקנו במציאות הפוליטית, הצבאית, הממלכתית, הכללי-ישראלית, הציבורית והיחידית של ירושלים. ככל שאנו נדבקים בהיוניות האלוהית הירושלמית, יותר יותר, מתגלה בנו שקידת התורה של תורת ארץ ישראל, ולימוד המצוות התלויות בארץ; אין זה לחינם.

למנהג הכהנים - ליום ויחל

4 אם בשלב הראשון פעלה האומה באופן טבעי וספונטני בלבד, ולא ידעה לחסביר מה מקור התעוררות, כעת מתורועת האומה לעממה, ומבינה מהיכן נובעת ההתעוררות הראשונה שלה. אמנם בודאי שגם שלב זה אינו סוף התהליך ואחריו באים שלבים נוספים.

ירושלים, אם כן אינה רק מקום, אלא גם זמן, תקופה, שלב במהלך הגאולה, שבו מתעורר הערך של ירושלים, במהלך היקמעא קמעא של היקיצה המגולה. ובנוסף היא גם המדרגה העליונה של האומה, כמו שכתוב בנפש החיים (ש"ב פ"ז), שכנסת ישראל נקראת "ירושלים". נמצא שמדרגת ירושלים מופיעה בשלושת הממדים של התגלות ה' המופיעים בחז"ל: "עולם, שנה, נפש" - מקום, זמן ונפש.

מתוך ידיעה זו אנו מקבלים את הכח לעמוד בכל הסתירות והייסורים. היחס התדירי שלנו נעשה יחס של אמונה וציפיית ישועה, וברכה ושמחה על התהליך. הכל נובע מתוך האמונה, והיא מולידה בנו שמחה והשתתפות בכל הטוב והחיוב הקיימים. כמובן, עדיין צריכים אנו להיאבק בחול שלא פרוץ את גבולותיו, ובשאר התופעות השליליות שעדיין קיימות משום שהקודש טרם הגיע לשלמותו, ומגמתה של ירושלים השקועה בקודש העליון עדיין לא יצאה אל הפועל בכל ערכה. אלא שאין אנו רוצים שהמאבק בחול יחרוס ויחריב אותנו לגמרי, לכן אנו מנסים ככל יכולתנו, תוך שמירה על החול, לכוונן ולהוסיף על גביו קודש ויראת שמים. - הרב אהרן אביא

5 אחר שבארנו לך בפרק הקודם ענין הארץ הקדושה ומעלתה, יש לדעת גם כן מעלת עיר קדשנו ותפארתנו ירושלים עיר הקדושה תבנה ותכונן במהרה בימינו, כי יש לך למלמד דכ"ש וכ"ש הדבר שהיה במעלה אלקית כבר שיוסף בקדושה ובמעלה אלקית ממה שהיה לו, וביאור ענין זה כי ירושלים אינה עיר שבטית כמו שאר עיר רק היא עיר אלהית במעלתה ואלהית. ולפיכך אמר הכתוב ושמתו כדכד שמשותף. כי כדכד היא אבן יקרה, ולפיכך אמר כי לעתיד למעלת ירושלים שתהיה מעלתה יותר אלהית עוד ממה שהיה קודם, וראוי שהיה ביניה לפי מעלתה מאבנים טובות ויקרות.

2 "ציון" ו"ירושלים", הן זו אצל זה מאז מראשית תולדותנו התבלט שם ציון אצל ההבטאה של מלכותנו. כהנו העולמי, שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו, והוא משמש את כל המטרות הקדושות של עמנו, שהוא הנהו ויהיה לפד ממלכת הכהנים וגוי הקדוש של העולם כולו. אמנם "ירושלים" מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו מצד עצמה בתור המגמה היותר גבוהה באידיאליותה של תורתנו הישראלית. בעד עצמנו ובעד האנושיות כולה, המקום של בית המקדש, בית תפלה העתיד של כל העמים, המקום שבו ישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה ותצא תורה לכל ישראל, זה מציון השם "ירושלים".

40 העולם הכשר הישראלי כולו, הוא מעולם עמוק מאד מקושר עם המטרות הקדושות, הוא אלהי ברעיוניו, קדוש בעצום אמונתו, אומתנו בטאה באחוליה העמוקים, בתפילותיה הקדושות לשיבת השכינה "לציון", דוקא על ידי בנין "ירושלים", על ידי קדושת בית המקדש, על ידי התרוממות של הקדושה האלהית עלינו ועל ידנו על העולם כולו.

אשר

3 "כל איש ישראל צריך להיות ציוני וצריך להיות ירושלמי"

ובדבר תנועת התחיה הלאומית שלנו, הנה עד עכשיו נתגלתה רק בצד החול שלה, גם כן דבר תביב ונכבד מאד, ועתיד החול להיות בסיס לקודש, שעליו תבנה כל המדת ישראל. אולם כדי להשלים את תנועת התחיה ולהעלותה לרום מעלתה, מוכרחים אנו לצור את צד הקודש שבתנועה, שראוי לציון אותה בשם "ירושלים", כשם העיר אשר ה' שמה. וכמו ששם ציון מציון את הרעיון החלוני של הפעולה המדינית, כן ציון שם ירושלים את הרעיון של המקדשות, את כל האידיאלים הסגורים העתידים לצאת ממנו לישראל ולאדם, ושתי התנועות יחד ילכו במצב של ידדחה יעורה הדינית, ויהיו לנו יפעת-חול הדרת-קודש גם יחד, יוצאים חוזהים מ"ציון" ומ"ירושלים".

למטרה זו נוסדה ובתרכזה פה כעת, הסתדרות ירושלים, האומרת שכל איש ישראל צריך להיות ציוני כדי לעבוד עבודת-החול של האומה וצריך להיות ירושלמי כדי לעבוד את עבודת-הקודש שלה, וכל הסתדרות צריכה להיות מורכבת מכחות מתאימים, והסתדרות הציונית החילונית מאנשי-חול מומחים לענינם, והסתדרות ירושלים הקדושה מאנשי-קודש מומחים לענינם ("מלכי בקודש" ח"ב - ירושלים תרפ"א - עמ' 8).

למנהג הכהנים - ליום ויחל

דברים ג

העמק דבר

2 (ב) הארץ הטובה. חו"ל יצארו בצרכות דמ"ח על המקרא וברכת וגו' על הארץ הטובה, דטובה זו מורה וכן הוא אומר כי לקח טוב וגו', וא"כ מרומנו זוהי המקרא וארצה את הארץ הטובה, טוב. התורה, ואע"ג שלפי הענין בתפלת משה אין מקום לרמוז מעלת התורה, אצל חו"ל עמדו על דברינו לעיל כ"ג שעיקר כונן משה בתפלתו צעמ ההיא היה משום מעלת התורה, להשריש בארץ ישראל את התלמוד: ההר הטוב. זה ירושלים 4 שמסוגל עוד יותר לתורה: והדבבנון. זה בית המקדש שמסוגל הרבה לכיון האמת במקום אשר יבחר ה' :

הרחב דבר

8 (א) וגם עד שלא נבנה בית המקדש היה המקום מקודש לתורה, ומש"ה כשמלאו דוד ושמאל הרואה אותו מקום, עשו אותו לשער המזון בהלכה. והיינו דכמיז בתהלים ע"ח וימאס צאהל יוסף וגו' ויבחר בשנת יהודה את הר ציון אשר אהב, ומשמעות הלשון אשר אהב קודם שצמרו לצהמ"ק, והיינו משום שנקבע שם שער המזון בהלכה, אשר אהב ה' יותר מכל משכנות יעקב כדל"י בצרכות ד"ח א'. ודייק הכתוב הר ציון דמש"ה נקרא הר כמש"כ צ"כ בראשית י"ב י"ז. והיינו שהבטיח ה' לדוד צ"כ שמואל צ"כ ז' כמיז ושמתו מקום לעמי ישראל ונעמתי ושכן תחמיו, וא"י שם ד"ז כל הקובע מקום למורתו אויביו נופלים תחמיו, והכי עיקר הגוס' והכי א"י צרי"ף, וליף מזה המקרא ושמתו מקום וגו' ונעמתי, לדברי חכמים כמשמרות נטועים, ואין מצרכיו ומי עולם נעע צמוכו והוא התלמוד כמבואר בשו"ע א"ח סי' קל"ט, ואמר הקב"ה לדוד שיהי' נטייע לקבוע מקום לתורה, והיינו צמה שמלאה ההר הטוב הזה, ועשה שם דוד ישיבה מיד, והוא דכמיז דה"ג א' ויחל שלמה לבנות את בית ה' וגו' אשר הכין במקום דוד צגורן ארץ היבוס, ואין הלשון מדויק, אלא משמעו במקום אשר הכין דוד מכצר להיות מקום קבוע לתורה:

במדרש (בראשית רבה ג, טז): שם קרא אותו "שלם", (שנאמר "ומלכי צדק¹⁰ מלך שלם" — בראשית יד, יח), אברהם קרא אותו "יראה" (שנאמר "ויקרא אברהם שם המקום ה' יראה", אמר הקב"ה, אם קורא אני אותו "יראה" כשם שקרא אותו אברהם, שם — אדם צדיק — מתרעם. ואם קורא אני אותו "שלם", אברהם — אדם צדיק — מתרעם). אלא הריני קורא אותו ירושלים, (כמו שקראו שניהם: — "יראה", "שלם" — ירושלים)¹⁰. והענין, דשם היה בדור המבול, והיה בתיבה וזן ופרגס כל הנבראים שם בתיבה, והעיקר¹¹ היה לתקן המדות והפעולות שהמה היו מושחתים, "שהשחית כל בשר דרכו", "ומלאה הארץ חמס", וכל לימודו היה לתקן המדות והתכונות בכל החי¹². וזה מורה "שלם", שהוא מורה שכל המין האנושי הוא אדם אחד, וכל אחד הוא אבר מאברי האדם הגדול, וכל אחד נצרך לחבר, מושפע ומשפיע זה מזה, וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחותו. אמנם¹³ אברהם התפלסף מאוד בחכמה, ולמד כל דרכי הטועים, והתווכח עמהם, וחקר בשכלו כי יש ה' אחד משגיח על הכל, ולא מסר השגחתו להכוכבים כאמונת הצאב"ה¹⁴, ומשום זה צלי אברהם ה' יראה¹⁵, שאמרו בספרי¹⁶ "כי צורם מכרם" (דברים לב, ל) — זה אברהם, שבירר לו הגלויות ולא גיהנום, ובגלות¹⁷ צריך להיות ההשגחה הפרטית יותר לקיומם, כמו שאמרו "גלו לבבל, שכינה עמהם" (מגילה כט, א), ואין כאן מקומו להאריך. וזה "אשר יאמר היום בהר ה' יראה", רצונו לומר, שיתגלה אלקותו בראות כל בשר כבוד ה' בנסים פרטיים, והנה ירושלים בנויה על שני הדברים, היינו לזכר המושכלות שעיקרן

ירושלים

בראשית כב

במות, ולתקן ולקשט המדות שעיקרן בלב. וזהו בכלל מאמרם ז"ל (ברכות ה, א): "לעולם יכנס אדם שני פתחים ואחר כך יתפלל"¹⁸ — זהו המושג לכל הארץ (ירושלים "כלית יופי משוט לכל הארץ (איכה ב, טו), "ישם עלו שבטים (שכני י"ה) להודות לשם ה'" (תהלים כב, ד), כי המידות¹⁹ והמושכלות²⁰ שניהם נודככו ונטהרו בירושלים. ולכן קרא אותה "ירושלים" על שתי הפעולות. ולזאת בארץ חרו, ששם היו המידות לא בהשחתה, כי שם פעלו שם ועבר, לכן ציוה אברהם ליקח אשה לבנו משם, כדברי רבינו גסים בדרוש ה'²¹, שהמידות מושרשות בלב הבנים גם כן, ואין כאן מקומו להאריך. ולכן נקרא ירושלים "יראה" על שם טהרת המושכלות, ו"שלם" על הודככות התכונות והמדות, אשר על זה נאמר "כלילת יופי". ואמרו במדרש רבה ויצא פרשה ע': "הדא אמרה שאנשי מורה גדורים מן העריות"; שעל זה פעלו שם ועבר לתקן המידות והתכונות. אך לא הועילו לבני דורם לתקן המושכלות, וכמו שנאמר, וזה שאמרו במדרש רבה (בראשית) פרשה נ"ה: "המוריה": — "שיצאה הוראה לעולם" — זה תיקון המושכלות, ושיצאה יראה לעולם" — זה טהרת התכונות ועונש על השחתת המידות, וכמו שכתוב (ויקרא יח, כח): ולא תקיא הארץ אתכם. (בטמאכם אותה) כאשר קאה הגוי אשר לפניכם. (ושם פסוק כו): כי את כל התועבות האלה עשו (אנשי הארץ אשר לפניכם, ותטמא הארץ). וכדברי ראב"ע כי בארץ ישראל גם העובדי כוכבים שלא נצטוו נענשו על העריות, יעוין שם²², ועיין תענית טו, א ובתוספות שם²³, ואין כאן מקומו להאריך. וזה דרוש נכבד, ודו"ק.

העמק דבר

M

(יא) על פי התורה וגו'. כל המקרא מיומר עפ"י הפשט ואינו אלא לרשעה, ח"ל הרמזים הל' ממרים פ"א, על פי המורה אשר יורוך אלו התקנות והגזרות והמנהגות שיוור בהם לנדים כדי לחזק הדם ולתקן העולם: וע"פ המשפטי אשר יאמרו. אלו דברים שלמדו מן הדין נאחד מן המדות שהמורה נדרשת בהן: מן הדבר אשר יגידו ד' ז' ו הקבלה איש מפי איש עכ"ל. וגאון פי' בשאלתא הנוספת לפרשת משפטים ז'ה"ל, אמר משה לפני הקב"ה רשע"ע כתבת צמורתך וקמת ועליה, הרי זומן שזהמ"ק קיים, זומן שאין זהמ"ק קיים מי יספוט בין עמך ישראל, א"ל בעלי מורה, דהכי כתיב עפ"י המורה אשר יורוך כו' עכ"ל, מפרש גאון מקרא דלעיל ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום אשר יבחר ה' שהוא מיומר כמש"כ, שצ"ל ללמדנו דרך על פי הדבר, אפילו אינם באים להגיד אלא דבר לחוד ולא מורה הפלפול האין מוכיחים ההלכה, מ"מ קיים הדין עפ"י דבריהם, אצל זומן שאין זהמ"ק קיים איז דוקא ע"פ המורה אשר יורוך, ועי' מש"כ לעיל א' ג', וכל הדרכות אמת והמורה כפטיש יפוצץ קלע:

עין איה

ש"פ. וכל כך למה, משום שנאמר "כי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים". ציון וירושלים הם שמות מכוונים, לעומת הגולה הפנימית המצינית את ישראל בתור עם לבדד¹ מתיחד בסגולותיו, ציון, עולה למעלה לשם ולתפארת, ירושלים עיר הקודש, אליה ינהרו עמים רבים², על ידה יובא רוח ד' אשר על ישראל אל תוך עולמם הפנימי של איים רחוקים³. והנה יסוד האמונה הוא, שאין אפשר לרוח ד' הכללי להתקיים בישראל ובעמים, כ"א כשהי' נשמר בישראל ע"פ התנאים המיוחדים להם, שהם כל ארחות התורה ופרטיה שהם מקיימים את ישראל לעם בארצו ובצביונו. ע"כ מציון תצא תורה, פרטי דת ודין השייכים לישראל⁴, דבר זה יעמיד החזון שיצא דבר ד' ע"פ רוח התורה בכללה מירושלים להיות לאור לכל העולם כולו. היחש שיש בין תורה לדבר ד', פרטי התורה ורוח התורה, פרטי התורה המיוחדים לישראל עם רוח התורה שצריך להיות הולך מסוף העולם ועד סופו, יש בין עיבור שנים וקביעת החרשים שיש בהם יחש הנערך בין מנין חמה של אוה"ע למנין הלבנה של ישראל. וכאשר שמירת צביונם של ישראל, שבוזה כל קדושת התורה תלויה, ושמירת אור הגנוז בתורה לכל העולם כולו, תלוי בהשימור הראוי להיות התורה ניכרת ביתרונה האלהי, באשר היא תתיצב בתור תורת חיים⁵ מלאה ענין להקים שם עם ד' על נחלתו לעולם, ומה להמשיך את כל הגדולות, הדברים המקוים, שאין להם קץ ולמעלתם קצבה. ע"כ המוריד ערכה של שמירת תורה"ק לערך דת פרטית, מסתפק ביושר הפרטי של האיש הפרטי ורגשי נפשו ע"פ מושגי האלהות, הוא מאבד הונה של תורה⁶ ומחיש כחן של ישראל. וצריך להחזיר הדבר על מכונו, "למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט, עד יצא כנגה צדקה וישועתה כלפיד יבער. וראו גויים צדקך וכל מלכים כבודך⁷", לענין רוח התורה. וקרא לך שם חדש אשר פי ד' יקבנו⁸, לענין תורת ציון המיוחדת לך לפי צביונך והדר קדושת מעלות הנפש שבו, מכשונך העצמי וממורשת אבות. "אשרי העם שככה לו, אשרי העם שד' אלהיו"⁹.